

راهنمایی و مشاوره

در ارتباط با توسعه اجتماعی و اقتصادی ایران

احمد صافی

امروزه در اغلب کشورهای جهان برنامه و خدمات راهنمایی به عنوان بخش ارزنده‌ای در نظام آموزش و پرورش مورد توجه قرار گرفته است و شاید شده است که پیشرفت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و نیز تکامل شخصی در هر جامعه از طریق راهنمایی و ارشاد صحیح نوجوانان و جوانان امکان پذیر خواهد بود.

در ایران به دلایل مختلف از جمله دلایل زیر وجود برنامه مشاوره و راهنمایی در نظام آموزش و پرورش کشور ضروری گشته است.

۱- افزایش سریع دانش آموزان و دانشجویان در مدارس و دانشگاهها و ضرورت توجه به رغبت و استعدادها و پیشرفت تحصیلی آنان .

۲- توسعه علوم و صنایع و در نتیجه گسترش دامنه مشاغل و حرف و لزوم تربیت افراد مهارت یافته برای احراز مشاغل مختلف جامعه ایران.

۳- وجود مشکلات مختلف دانش آموزان و دانشجویان و ضرورت کمک به آنان در حل مشکلاتشان .

۴- توسعه رشته‌های تحصیلی و امکانات شغلی و ضرورت کمک به دانش‌آموزان و دانشجویان در انتخاب راه مناسب تحصیلی و شغلی.

تعیین سیاست کلی و خط مشی برنامه راهنمایی در ایران مستلزم بررسی دو مسأله اساسی است:

اول اینکه به کیفیت و چگونگی راهنمایی و رشد تکاملی آن نظرافکیم و روشن سازیم که راهنمایی از نظر علمی چگونه تلقی می‌شود، چه نقشی به عهده دارد و چه خدمتی انجام می‌دهد.

دوم: به بررسی وضع موجود و آینده ایران از نظر آموزش و پرورش و رابطه آن با نیازمندیهای نیروی انسانی بپردازیم.

تعریفی از راهنمایی و مشاوره

برای راهنمایی و مشاوره تاکنون وسیله متخصصان و صاحب‌نظران بیش از صد تعریف ارائه شده است.

بنابر یکی از این تعاریف راهنمایی فرایند یاری به فرد است در نیل به شناخت امکانات خویش و انتخاب جهت شایسته برای خود و حل اکثر سازگاری با مدرسه، خانه و جامعه.

مشاوره را نیز رابطه‌ای تخصصی و فرد در دو بین مشاور و مراجع تعریف کرده‌اند که هدف مشاوره تقدیم و پیشنهاد کمک به مراجع است.

نقش و خدمات راهنمایی رئال جامع علوم انسانی

راهنمایی در قالب نظام آموزش و پرورش دو نقش اساسی را ایفا میکند:

۱- کمک به فرد دانش‌آموزان به منظور سازگاری با شرایط موجود زندگی، حل مسائل و مشکلات شخصی و بروز استعدادها و رشد و تکامل فردی آنان ۲- کمک به دانش‌آموزان در انتخاب مناسب‌ترین راه در انتخاب رشته‌های تحصیلی، شغل و برنامه‌ریزی برای زندگی آینده خود.

شک نیست که تحقق دو نقش فوق از طریق تشریک مساعی و همکاری کارکنان راهنمایی

امکان پذیر بوده و باید حق انتخاب و تصمیم‌گیری را در تمام مراحل راهنمایی به دانش‌آموزان و دانشجویان واگذار نمود. اکنون باید دید که کارکنان برای انجام مراحل راهنمایی چه اقداماتی را انجام می‌دهند. **شرنوازستون** این فعالیت را تحت عنوان خدمات راهنمایی مورد مطالعه قرار داده و این خدمات را شامل مجموعه کوشش‌ها و فعالیت‌های منظمی میدانند که از طرف مدرسه برای شاگرد آماده و عرضه می‌شود.

اهم این خدمات عبارتند از:

خدمات اطلاعاتی

منظور از خدمات اطلاعاتی عرضه امکاناتی است که دانش‌آموزان بتوانند نسبت به مشاغل مختلف، رشته‌های تحصیلی، امکانات شخصی و اجتماعی آگاهی کافی بدست آورند و عوامل محیطی را بشناسند و به‌نگام تصمیم‌گیری و انتخاب راه مناسب برای خود آگاهی و بصیرتی عمیق نسبت به امکانات و عوامل محیطی داشته باشند.

انجام این خدمات در نظام آموزش ایران موکول به داشتن وسایل و امکاناتی است که بتواند اطلاعات لازم و کافی در مورد خصوصیات تحصیلی، نیازهای اقتصادی، اجتماعی فرهنگی جامعه را با توجه به گرایشهای حرفه‌ای و شغلی از راههای ممکن در اختیار دانش‌آموزان و دانشجویان قرار دهد. در این مورد همکاری و تشریک مساعی مؤسسات موجود در جامعه در دادن اطلاعات مختلف کاملاً ضروری است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

خدمات ارزیابی

کلیه اقداماتی که از طرف مشاوران و سایر کارکنان راهنمایی انجام می‌گیرد تا شناخت همه جانبه‌ای از دانش‌آموزان امکان پذیر گردد به خدمات ارزیابی موسوم است.

این خدمات شامل جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و کاربرد اطلاعات مثبت و عینی در مورد هردانش‌آموز است. برای جمع‌آوری اطلاعات از دانش‌آموزان در طول تحصیلات آنان از روشهای مختلفی استفاده می‌شود که مهمترین آنها، پرسشنامه، مشاهده، واقعه‌نویسی، شرح حال نویسی، چک لیست، مقیاس درجه‌بندی رفتار، گسره سنجی، مصاحبه، نمره‌ها و سوابق تحصیلی، سوابق بهداشتی و استفاده از آزمونهای میزان شده را می‌توان نام برد. معمولاً برای

داشتن تصویری روشن از رشد و تکامل جنبه‌های مختلف دانش‌آموزان در دوره‌های تحصیلی برای آنان پرونده تحصیلی نیز تنظیم نموده که از طرق فوق و دیگر راههای ممکن اطلاعات دقیقی و جامعی از دانش‌آموزان در یافت و در پرونده تحصیلی آنان درج نمایند.

توفیق در دومین خدمت راهنمایی در نظام آموزشی ایران مستلزم داشتن وسائل دقیق سنجش و اندازه‌گیری خصوصیات دانش‌آموزان و امکانات وسیع آزمایشگاهی و کارگاهی و آگاهی علمی کارکنان راهنمایی است.

بدون این امکانات کوشش‌ها و فعالیت‌های راهنمایی مؤثر و در حد انتظار نخواهد

بود.

خدمت مشاوره‌ای

اگر جریان کلی آموزش و پرورش را به دایره‌ای تشبیه کنیم، راهنمایی دایره کوچکی در مرکز آن مشاوره در داخل راهنمایی قرار خواهد داشت. خدمت مشاوره‌ای تخصصی‌ترین روش راهنمایی است و منظور از این خدمت برقراری رابطه‌ای است بین مشاور و مراجع. هدف اساسی از این ارتباط کمک به تصمیم‌گیری از راه ترکیب و تلفیق اطلاعات مربوط به دانش‌آموز و محیط او میباشد.

انجام این خدمت در نظام آموزشی ایران مستلزم تربیت متخصصان و مشاورانی است که بتوانند در امر شناسایی دانش‌آموزان، بررسی رغبت‌ها و استعدادها و آسان بر اساس یکی از مکاتب مشاوره و راهنمایی توفیق حاصل کنند و قادر باشند پس از این شناسایی، دانش‌آموزان را در اتخاذ تصمیمهای معقول و مناسب یاری دهند.

رتال جامع علوم انسانی

خدمت طرح‌ریزی، جایگزینی و پی‌گیری

هدف عمده این خدمت یاری به دانش‌آموزان است در تهیه طرحهای آینده خود در امر تحصیل و شغل و بهره‌وری از فرصتها و امکاناتی است که در داخل مدرسه و در بازار کار وجود دارد.

انجام چهارمین خدمت راهنمایی مستلزم وجود راههای مختلف برای انتخاب رشته، ادامه تحصیل و قبول شغل و حرفه معین است. بنا بر این جایگزینی دانش‌آموزان بر اساس استعداد و ذوق آنان در فعالیت‌های مختلف منوط به وجود امکانات و راههای گوناگونی است که پس از

راهنمایی باید وجود داشته باشد.

انواع راهنمایی

جنبش راهنمایی منظم و سازمان یافته، بخصوص در امریکا از سال ۱۹۰۷ آغاز شده است و متخصصان تاکنون بیش از ده نوع مدل راهنمایی ارائه کرده‌اند از جمله: راهنمایی حرفه‌ای و شغلی، راهنمایی تحصیلی، راهنمایی به صورت توزیع و سازگاری، راهنمایی به صورت کمک به امر تصمیم‌گیری، راهنمایی تکاملی و راهنمایی به عنوان نوسازی اجتماعی است. در این مقاله بطور اختصار به ذکر خصوصیات راهنمایی حرفه‌ای و تحصیلی می‌پردازیم.

راهنمایی حرفه‌ای

م. هـ - لوك: راهنمایی حرفه‌ای را چنین تعریف میکند «عبارت است از این که فرد در چهار چوب تقسیم کار اجتماعی چنان جایی را اشغال کند که با طبیعت استعداد و شایستگی وی انطباق داشته باشد.»

فرانک یارسونز که خود بنیان‌گذار واقعی مشاوره حرفه‌ای است راهنمایی حرفه‌ای را پویایی میداند که به جوانان در انتخاب شغل، آماده کردن آنها برای شغل انتخاب شده، رسیدن به آن شغل و بالاخره ایجاد خط‌مشی موفقیت آمیز کمک میکند.

بررسی تعاریف فوق نشان میدهد که اجرای راهنمایی حرفه‌ای مستلزم ایفای سه نقش اساسی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

شناسائی فرد

بدین معنی که شناخت تمایلات و تواناییهای افراد برای احراز مشاغل مورد نظر با استفاده از آزمایشهای مشخص و تکنیک‌های لازم صورت گیرد.

جمع آوری و ارائه اطلاعات

اطلاعات مختلف در مورد خصوصیات حرف و مشاغل، نیروی انسانی لازم در جامعه و

بازار کار جمع آوری و از طرفی ممکن به اطلاع افراد برسد.

به افراد در انتخاب شغل مناسب کمک گردد.

از آنجا که گسترش حرف و مشاغل به نیازمندیها و فشارهای اجتماعی و مکانیسم درونی جامعه بستگی دارد کمک به افراد در جهت شغل مناسب بر اساس گرایش و تواناییهای آنان امری مشکل بنظر میرسد.

راهنمایی تحصیلی educational guidance

مجموعه فعالیتهایی است که از طرف کارکنان راهنمایی در جهت کمک به دانش آموزان در حل مشکلات تحصیلی، اطلاع از مقررات مدرسه، انتخاب دروس یا رشته‌های تحصیلی انجام میگیرد.

بررسی تعریف فوق نشان میدهد که راهنمایی تحصیلی در قالب نظام آموزش و پرورش محدود میگردد و سه نقش اصلی را ایفا میکند.

۱- کوشش میشود تا دانش آموزان ضمن برخورد با مسائل زندگی نیست به استعدادها و تواناییهای خود آگاهی یابند.

۲- در طی دوره‌های تحصیلی در حل مشکلات تحصیلی به آنان کمک و یاری شود تا بر ضعف تحصیلی خود پیروز گردند.

۳- دانش آموزان را همواره از طریق مختلف با رشته‌های تحصیلی و خصوصیات هر رشته آگاه ساخته و به آنان کمک نماید تا با توجه به تواناییهای بدنی و ذهنی، امکانات موجود و موقعیت اجتماعی رشته تحصیلی خود را برگزینند.

در نظام جدید آموزش و پرورش ایران دوره‌ای تحت عنوان دوره راهنمایی تحصیلی از سال ۵۱- ۱۳۵۰ در سراسر کشور آغاز گردیده است^۱

در این دوره با استفاده از روشهای مختلف سعی بر آن است که دانش آموزان را نسبت

۱- برای آگاهی بیشتر خوانندگان به دوره راهنمایی تحصیلی و ویژه گیها و فعالیت‌های انجام شده در این دوره، مطالعه نشریات دفتر برنامه ریزی آموزش راهنمایی تحصیلی و مقاله های متدرج در ماهنامه آموزش و پرورش را، توصیه مینماید

به تواناییهایشان آگاه ساخته و ضمن ارائه اطلاعات تحصیلی آنان رادر حل مشکلات درسی و انتخاب رشته تحصیلی مناسب یاری دهند.

در انجام این امر مشاوران راهنمایی، مراکز مشاوره و راهنمایی وزارت آموزش و پرورش نقش بیشتری را بعهده دارند در مورد کمک به دانشجویان در حل مشکلاتی که دارند در دانشگاهها بویژه دانشگاه تهران نیز مرکز مشاوره و راهنمایی فعالیت میکند.

در مورد بررسی مشاغل و تهیه فرهنگ مشاغل و جمع آوری اطلاعات جامعی در مورد رشته‌های تحصیلی دبیرستانی و دانشگاهی نیز کوشش‌هایی ناتمام صورت گرفته است که باید کلیه اقدامات راسر آغازی برورود برنامه راهنمایی بصورت تدریجی در نظام آموزش و پرورش کشور در تمام سطوح تحصیلی دانست.

بررسی وضع موجود و آینده کشور از نظر آموزش

و نیروی انسانی

باتوجه به آن چه که در زمینه مسائل راهنمایی بیان گردید اکنون باید شناخت وضع موجود آموزش و پرورش کشور و نقش آن در بخشهای اقتصادی و تامین نیازمندیهای نیروی انسانی مهارت یافته بپردازیم و روشن سازیم که وجود برنامه راهنمایی در قالب نظام آموزش کشور علاوه بر حل بعضی از معضلات آموزش، بعلت عرضه اطلاعات تحصیلی و شغلی، نوجوانان و جوانان رادر انتخاب راه تحصیلی و شغلی مناسب تر یاری میدهد.

این مسئله امروزه مورد تأیید است که در جامعه متحول و متحول آینده نمیتوان کودکان و نوجوانان راتنها برای حفظ اصول و سنت‌های دیرین پرورش داد بلکه باید در آنان چنان قابلیت را پرورش داد که بتوانند خود را با تحولات و دگرگونیهای سریع اجتماعی و اقتصادی همگام و هماهنگ سازند.

تحولات سریع تکنولوژی و گسترش دانشهای جدید و فنون تازه، برنامه‌های آموزشی را گسترده تر و در عین حال پیچیده تر نموده و این امر سبب ایجاد تنوع در رشته‌های مختلف تحصیلی گشته و لزوم پرورش فنی و تخصصی رادر سطوح مختلف تحصیلی امری اجتناب ناپذیر ساخته است.

اگر آموزش ابتدائی به منظور برقراری عدالت اجتماعی گسترش میابد در عوض آموزش متوسطه و عالی بویژه جنبه‌های فنی و حرفه‌ای آن در زمره سرمایه‌گذاری تولیدی و وسیله توسعه اجتماعی و اقتصادی کشور محسوب میگردد.

برای آنکه تصویری نسبتاً روشن از وضع موجود و آینده کشور دهیم لازم است از مسأله عرضه و تقاضای نیروی انسانی تا پایان برنامه پنجم عمرانی تحلیلی بعمل آوریم. در این بررسی به مسائلی نظیر رشد جمعیت، ساختمان سنی و حرکت آن، جمعیت فعال و پیش-بینی اشتغال که از عوامل مهم در برنامه‌ریزی آموزش میباشند اشاره مختصر میشود.

رشد جمعیت

بنابر بررسیهای انجام شده جمعیت ایران در سال ۱۳۴۶ بالغ بر ۲۶/۷۲۰/۰۰۰ نفر بوده است که نسبت به سالهای گذشته رشدی معادل ۰/۲/۹۶٪ در سال داشته است این جمعیت در پایان برنامه چهارم در ۱۳۵۱ به حدود ۳۱ میلیون و در پایان برنامه پنجم در ۱۳۵۶ به حدود ۳۶ میلیون نفر افزایش خواهد یافت این افزایش بارشد متوسط سالانه حدود ۲/۹ درصد پیش‌بینی گردیده است.

ساختمان سنی جمعیت

طبق سرشماری عمومی سال ۱۳۴۵ بطور متوسط ۰/۵۵٪ کل جمعیت کشور را افرادی زیر ۱۹ ساله تشکیل میداده‌اند. این واقعیت نشانه بارزی از جوانی جمعیت در ایران میباشد. جوانی جمعیت بعلت افزایش جمعیت سالها ادامه خواهد داشت بطوریکه کودکان گروه سنی کمتر از ۱۵ سال تا مدت‌ها ۰/۴۰٪ جمعیت کل کشور را شامل خواهند بود.

نسبت گروههای سنی جوان (کمتر از ۱۵ سال) در برنامه پنجم در حدود ۰/۴۵٪ پیش‌بینی شده است.

جوانی جمعیت از یک طرف و توسعه تعلیمات همگانی اجباری به منظور رعایت عدالت اجتماعی از سوی دیگر عواملی هستند که لزوم سرمایه‌گذاری عظیمی را در راه آموزش و پرورش اجتناب ناپذیر میسازد.

شهرنشینی و روستا نشینی

دراثر افزایش صنایع تولیدی و امکانات بیشتر در نقاط شهری گرایش روستائیان به

شهرها بیشتر شده است طبق آمار سال ۱۳۴۶ در حدود ۱/۳۸٪ جمعیت کل کشور در نقاط شهری زندگی کرده اند این نسبت در سال ۱۳۵۱ به ۱/۴۲٪ و در پایان برنامه پنجم به ۳/۴۷ درصد خواهد رسید و جمعیتی در حدود ۱۸ میلیون نفر در شهرها زندگی خواهد کرد، بعلاوه افزایش سریع جمعیت روستاها نیز سبب گردیده است که پاره‌ای از نقاط روستائی که استعداد و شرایط مناسب تری دارند بصورت مراکز شهری درآیند.

افزایش سریع جمعیت در نقاط شهری توجه به مسأله ایجاد امکانات آموزشی و امکانات شغلی را برای افراد بطور جدی ایجاب مینماید و سرمایه‌گذاری وسیعی را در مسائل آموزشی و اشتغال ضروری میسازد.

جمعیت فعال کشور

طبق بررسیهای مربوط به سال ۱۳۴۶ جمعیت فعال کشور حدود هشت میلیون نفر بوده است این تعداد در پایان برنامه چهارم در سال ۱۳۵۱ به ۸/۸۵۱/۰۰۰ و در پایان برنامه پنجم به ۱۰/۲۴۲/۰۰۰ میرسد برای این گروه از جمعیت فعال کشور باید امکانات شغلی فراهم شود و وسایل آموزشی آنان برای کسب مهارتهای لازم آماده گردد.

اشتغال

بنا بر بررسیهای انجام شده در طی برنامه چهارم تعداد مشاغل جدید در حدود ۱/۱۰۰/۰۰۰ برآورد شده است. در برنامه پنجم به دلیل افزایش سرمایه‌گذاری در ساخت شغلی کشور دگرگونیهای پدید آمده است و نیاز به کارکنان فنی و حرفه‌ای را در راه اجرای برنامه‌های توسعه افزایش داده است، پیش‌بینی میشود که در صورت تحقق هدفهای سرمایه‌گذاری در برنامه پنجم در طی این برنامه حدود ۲/۱۰۰/۰۰۰ شغل جدید بوجود آید.

بدین ترتیب برای تربیت و تأمین نیروی انسانی مهارت یافته مورد نیاز برنامه‌های توسعه و ایجاد مهارت در افراد برای کار در کلیه بخشهای اقتصادی نظام آموزش کشور مسئولیت خطیری را برعهده دارد. گرچه نیاز به نیروی انسانی مهارت یافته در تمام زمینه‌های مربوط به برنامه‌های توسعه وجود دارد اما این کمبود بیشتر در مهندسان، تکنسین‌ها، و کارگران ماهر در رشته‌های مختلف محسوس تر است.

توزیع مشاغل بر حسب گروه‌های عمده شغلی

بررسی امر جمعیت و نیروی انسانی سازمان برنامه در مورد توزیع نیازمندیهای نیروی انسانی بخش دولتی حاکی از آن است که:

تعداد کل مشاغل جدید مورد نیاز این بخش در دوران برنامه بالغ بر ۷۴۹/۰۶۵ شغل است که توزیع نیازمندیها بر حسب گروه‌های عمده شغلی به شرح زیر است.

۱- ۰/۴۴/۲ کل مشاغل جدید یعنی ۳۳۰۷۰۲ شغل را کارکنان حرفه‌ای و فنی تشکیل می‌دهند.
۲- در این گروه عمده از مشاغل معلمان با ۲۰۴۳۵۸ شغل در مقام اول هستند. بعبارت دیگر در طی برنامه پنجم به بیش از ۲۰۰/۰۰۰ استاد دانشگاه و مدرسه عالی، و دبیر مدارس راهنمایی، متوسطه و فنی، آموزگار مدارس ابتدائی و مربی کودکان و کارکنان آموزشی نیاز است.

بالاترین نیاز در اشتغال بکارمعلمی را آموزگاران مدارس ابتدائی ۹۸/۰۱۰ شغل و دبیران مدارس راهنمایی ۴۳۵۳۵ شغل و دبیران مدارس متوسطه نظری و فنی ۱۹۵۶۴ شغل و مربیان کودکان با ۱۵۴۵۸ شغل تشکیل می‌دهد.

در این گروه عمده شغلی مشاغل پزشکی و کمک پزشکی وجود دارد که بهیاران با ۱۵۴۸۹ شغل در مقام اول و پزشکان با ۶۷۰۸ شغل مورد نیاز دوم بوده و نیازهای بعدی شامل تکنسین‌های بهداری و بهداشت قابل‌ها تکنسین‌های آزمایشگاه و پرستاران هستند در گروه معماران، مهندسان و تکنسین‌ها و سایر کارکنان فنی بالاترین تعداد شغل مورد نیاز ۴۶۴۳۷ شغل مربوط به تکنسین‌های فنی است. گروه نقشه‌برداری و نقشه‌کش‌ها با ۹۶۴۷ شغل در درجه دوم و مهندسان با ۸۱۷۸ شغل در بخش دولتی در مرتبه سوم قرار دارند.

در طی برنامه پنجم در گروه عمده مدیران و کارمندان اداری و اجرائی با ۴۴۸۹۰ شغل جدید روبرو می‌شویم.

در گروه عمده مشاغل دفتری و کارکنان مربوطه ۶۲۳۹۷ شغل جدید مورد نیاز میباشد.

در گروه عمده کارکنان خدمت به ۷۴۷۱۲ شغل و در گروه عمده کارکنان کشاورزی، دامپروری و جنگلبانی به ۷۷۶۳ شغل و در گروه‌های عمده متصدیان و کارگران استخراج و تولید و وسایط نقلیه و دیگر کارکنان و کارگران به ترتیب ۵۰۵۱۸ و ۱۷۶۰۲۲ شغل مورد نیاز است.

توزیع نیازمندیهای نیروی انسانی بخش دولتی و خصوصی بر حسب مدرک
تجمیعی در دوران برنامه عمرانی پنجم^۱

اطلاعات رشته	دگری	نوع لیسانس	لیسانس	دیپلم		دوره اول		دوره ابتدائی	کمتر از ششم		جمع دولتی
				نوع دیپلم	متوسطه	متوسطه	ابتدائی		ابتدائی		
۶۸۷۵	۱۰۳۳۱	۱۴۵۶۵	۶۳۸۷۹	۹۱۵۷۷	۲۴۰۹۶۰	۶۷۲۲۴	۲۵۱۰۳۰	۶۲۴	۷۴۹۰۶۵		
۱۱	۲۶۱	۶۳۸۸	۲۳۸۵	۹۸۰۵	۱۷۹۰۳	۲۹۰۵۹	۱۲۹۰۱۷	۱۵۵	۱۹۷۸۸۴		

۱- تقاضای نیروی انسانی در برنامه پنجم عمرانی کشور- سازمان برنامه، ۱۳۵۳، ص ۲۰، ۲۶ و ۳۲

پیش بینی عملکرد برنامه پنجم عمرانی در تأمین نیروی انسانی
عالی مورد نیاز^۱

تقاضای عرضه و تقاضا	درصد	پیش بینی عرضه	درصد	تعداد تقاضا	گروه های تحصیلی
-۸۲۴۵	۷/۱	۱۵۹۲۵	۱۲/۳	۲۴۱۷۰	پزشکی
+۱۵۰۰	۱/۶	۳۶۵۰	۱/۱	۲۱۵۰	حقوق
-۱۳۸۲۰	۱۰/۴	۲۳۲۵۵	۱۸/۹	۳۷۰۷۵	علوم اجتماعی
+۶۴۴۸۰	۳۴/۵	۷۷۴۵۰	۶/۶	۱۲۹۷۰	علوم انسانی
-۲۳۹۱۰	۱/۳	۲۹۱۵	۱۳/۷	۲۶۸۲۵	علوم تربیتی
+۱۹۰۱۰	۱۷	۳۸۰۰۵	۹/۷	۱۸۹۹۵	علوم طبیعی و ریاضی
-۱۸۹۰	۴	۸۹۵۰	۵/۵	۱۰۸۴۰	کشاورزی
-۱۰۷۲۵	۲۱/۴	۴۷۹۹۰	۲۹/۹	۵۸۷۳۵	مهندسی
+۱۴۳۵	۲/۷	۶۰۷۵	۲/۳	۴۶۴۰	هنرها
+۲۷۸۱۵	۱۰۰	۲۲۴۲۱۵	۱۰۰	۱۹۶۴۰۰	جمع

توزیع دانش آموزان در سطوح مختلف تحصیلی و مقایسه با جمعیت

گروه های سنی لازم التعلیم در سال ۱۳۵۳^۲

۱- ارزیابی گسترش آموزش عالی ایران (سازمان شاهنشاهی بازرسی آموزش عالی و

پژوهش علمی) ص ۱۶۴

۲- هفتمین کنفرانس ارزشیابی انقلاب آموزشی شهر یور ۱۳۵۳. ص ۶۲

۱- در سال ۱۳۵۳ از ۱۰/۱۶/۰۰۰ کودکان ۵ ساله تعداد ۴۰۹۸۷ یعنی ۰/۴/۰۲ در کودکانستان بوده‌اند.

۲- در سال ۱۳۵۳ از ۴/۸۷۰/۰۰۰ کودکان لازم‌التعلیم ۱۰-۶ ساله ۳/۶۴۶/۲۲۱ نفر یعنی ۰/۷۴/۷ در مدارس ابتدائی بوده‌اند.

۳- در سال ۱۳۵۳ از ۲/۶۱۷/۰۰۰ دانش‌آموز لازم‌التعلیم ۱۱-۱۳ ساله - ۹۰۶/۳۳۸ نفر یعنی ۰/۳۴/۶ در مدارس راهنمائی تحصیلی بوده‌اند.

۴- در سال ۱۳۵۳ از ۳۰۴۵/۰۰۰ نوجوان ۱۴-۱۷ ساله تعداد ۷۴۷۲۴۲ نفر یعنی ۰/۲۷/۵ در مدارس متوسطه بوده‌اند.

۵- در سال ۱۳۵۳ تعداد ۱۲۳۱۱۴ نفر در دانشگاهها و مدارس عالی کشور تحصیل کرده‌اند. که براساس هدفهای آموزش و پرورش در پایان برنامه پنجم در ۱۳۵۶ در هر یک از سطوح تحصیلی باید رشد قابل ملاحظه‌ای بوجود آید.

آمارهای فوق از منابع گوناگون نشان داد که :

۱- رشد جمعیت، جوانی جمعیت، مهاجرت جمعیت از شهر به روستا، جمعیت فعال همواره تا سالیهای آینده روبه‌افزایش است و این مساله گویای این حقیقت است که همه‌ساله تعداد زیادی از کودکان و نوجوانان و جوانان به‌سوی مدارس ابتدائی، راهنمائی، متوسطه، عالی باید راه یابند و از آموزش و پرورش مناسبی برخوردار گردند. از آنجا که دستگاه آموزش و پرورش در تمام دوره‌های تحصیلی موظف است این افراد را به‌نحوی آموزش و پرورش دهد که استعدادهای آنان شکفته گردیده ضمن دریافت اطلاعات علمی و فنی واجتماعی مهارت لازم را در یکی از رشته‌های تحصیلی بدست آورده و به تناسب نیازمندیهای نیروی انسانی در فعالیتهای اجتماعی سهیم گردند، ولی تحلیل نحوه آموزش در دوره‌های تحصیلی، گرایش دانش‌آموزان و دانشجویان به رشته‌های مختلف تحصیلی و مشکلات شخصی و اجتماعی آنان حکایت از آن دارد که این افراد با مشکلات بسیار زیادی از نظر سازش باخود و خانواده، سازش در محیط و مدرسه و از نظر پیشرفت تحصیلی و انتخاب رشته‌های مناسب تحصیلی و مآلاً شغل مناسب مواجه هستند این امر ایجاب مینماید که در قالب نظام آموزش جامعه مسئله مشاوره و راهنمائی منظم مورد توجه دقیق قرار گیرد.

از طرف دیگر پیش‌بینی عرضه و تقاضای نیازمندیهای نیروی انسانی در طی برنامه پنجم در ایران در گروههای عمده شغلی و تناسب آن با مدارک تحصیلی فارغ‌التحصیلان مدارس متوسطه عمومی و نظری و مدارس عالی کشور حاکی از آن است که رابطه مناسبی بین آموزش و اشتغال در تمام سطوح آموزشی در جامعه ما وجود ندارد.

نیازمندیهای نیروی انسانی لازم در جامعه آینده ایران در ایجاد و توسعه رشته‌های تحصیلی متوسطه و عالی مورد توجه دقیق قرار نگرفته و بعضی از رشته‌های تحصیلی بدون توجه به بازار کار و نیازمندیهای اجتماعی و اقتصادی توسعه زیادیتری یافته‌اند.

دروازت آموزش و پرورش مجموع دانش‌آموزانی که در سال تحصیلی ۵۴-۱۳۵۳ در مدارس متوسطه فنی و حرفه‌ای تحصیل کرده‌اند ۱۳۳۴۴۵ نفر است که این تعداد ۰/۲۶ کل دانش‌آموزان متوسطه را تشکیل می‌دهد. با توجه به نیاز مبرمی که جامعه ما از نظر نیروی انسانی

حد متوسط دارد عدم این تناسب بخوبی احساس می‌گردد.

در آموزش عالی با آنکه توزیع مطلوب برای رشته‌های علمی و فنی ۰/۶۵ و برای سایر رشته‌ها ۰/۳۵ است در پایان برنامه عمرانی پنجم این توزیع به ترتیب ۰/۵۵ و ۰/۴۵ پیش‌بینی شده است.

برقراری رابطه بین آموزش و اشتغال و جمع‌آوری اطلاعات جامع تحصیلی و شغلی و ارائه آن به دانش‌آموزان و دانشجویان و کمک به آنان در جهت انتخاب رشته تحصیلی متناسب با نیازمندیهای جامعه از جمله مواردی است که برقراری نظام راهنمایی و استفاده از خدمات مختلف آن رادر جامعه ایران ضروری می‌سازد.

بنابر آنچه که بیان شد ندهتها کمبود نیروی انسانی متخصص در سطوح مختلف کاملاً محسوس می‌باشد و این کمبود هر سال محسوس‌تر می‌شود، بلکه انتخاب رشته‌های تحصیلی بر اساس آگاهی نسبی و استعدادهای نوجوانان انجام نمی‌شود لذا برای رفع مشکلات موجود پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.

۱- از آنجا که در سالهای آینده تعداد فارغ التحصیلان مدارس متوسطه بطور مستمر افزایش خواهد یافت و ظرفیت دانشگاهها و مدارس عالی از نظر پذیرش دانشجویان محدود خواهد بود باید برنامه‌های آموزش کوتاه مدت برای فارغ التحصیلان دبیرستانها پیش‌بینی گردد تا پس از کسب مهارتهای لازم امکان جذب این افراد در بخشهای مختلف اقتصادی خواه در بخش‌های دولتی و خواه در بخش‌های خصوصی میسر باشد.

۲- تعلیمات فنی و حرفه‌ای باید به میزان قابل توجهی گسترش یابد تا بتوان نیروی انسانی متخصص مورد نیاز کشور رادر سطوح مختلف و در بخشهای اقتصادی تأمین نمود.

۳- جلب همکاری بخش‌های خصوصی برای ایجاد مدارس فنی و حرفه‌ای در سطح آموزش متوسطه از جمله اموری است که باید مورد توجه دستگاههای برنامه ریزی واقع شود.

۴- عواملی فراهم گردد که ارزش مشاغل فنی و حرفه‌ای در سطوح مختلف از نظر دانش‌آموزان و اولیاء آنان بالا رود و دانش‌آموزان بسوی این گونه مراکز آموزشی هدایت شوند.

۵- علاوه بر گسترش مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای باید به کیفیت آموزش نیز با توجه به تنوع و مشاغل و تحول تکنولوژی توجه گردد تا فارغ التحصیلان این مراکز از نظر کمی و کیفی بتوانند جوابگوی نیازمندیهای بخش‌های اقتصادی جامعه ما باشند.

- ۶- در برنامه‌های مدارس متوسطه اعم از رشته‌های نظری و فنی و حرفه‌ای باید انعطاف پذیری کافی وجود داشته باشد تا امکان تغییر رشته به‌سراپا برسد.
- ۷- در تعلیمات نظری رشته‌های متنوعی وجود داشته باشد و دانش‌آموزان ضمن اینکه تعدادی از دروس را بعنوان دروس اجباری انتخاب خواهند کرد آزادی کافی داشته باشند که از بین دروس انتخابی آنچه را که مطابق استعدادها و آنها است انتخاب نمایند و تعداد دروس انتخابی در کلبه مدارس متوسطه نظری باید به حدی باشد که امکان انتخاب برای هر نوع علاقه و استعداد ممکن باشد.
- ۸- در تمام کوشش‌هایی که برای گسترش رشته‌های آموزشی انجام میگیرد باید نیازمندیهای اجتماعی و اقتصادی کشور با توجه به جهان متحول کنونی در نظر گرفته شود. لذا جهت گسترش تعلیمات، همواره باید بررسی و تحقیقات علمی و همه جانبه‌ای در مورد گرایشهای شغلی و تحولات اجتماعی صورت گیرد.
- ۹- مراکز اطلاعاتی و مشاوره و راهنمایی ایجاد و گسترش یابد تا ضمن جمع آوری اطلاعات جامعی در زمینه‌های تحصیلی، شغلی جامعه ایران و عرضاً این اطلاعات به عموم افراد و کمک مداوم به آینده از افرادی که مسائل خاصی دارند کوشش همه جانبه ای صورت گیرد.
- ۱۰- در جهت آگاهی عموم افراد به مفهوم عمیق راهنمایی و مشاوره و ضرورت طرح آن در برنامه‌های آموزشی کشور به منظور کمک به حل مشکلات تحصیلی، عاطفی، اجتماعی نوجوانان و جوانان کوشش مناسبی صورت گیرد. *کتابخانه علوم انسانی*
- ۱۱- فهرست منظمی از مشاغل و حرفه‌های جامعه و گسترش آنها در آینده با ذکر خصوصیات لازم (بدنی، ذهنی و مهارت) برای احراز هر شغل تهیه، و در اختیار مراکز مشاوره گذاشته شود. این امر در مورد رشته‌های تحصیلی آموزش متوسطه در دانشگاه‌ها و مدارس عالی نیز صورت گیرد.
- با توجه به آنچه که در مورد راهنمایی بیان شد و تحلیلی که از وضع جامعه ایران از نظر نیروی انسانی و آموزش بعمل آمد باین نتیجه میرسیم که تمام دستگاهها و سازمان‌ها باید که بنحوی در اجرای برنامه‌های تعلیم و تربیت و راهنمایی نقشی دارند باید با ایمان و اعتقاد کامل از هیچگونه کوشش و فعالیتی در جهت نیل به هدفهای راهنمایی دریغ نورزند.

منابع :

- ۱- مک دانیل ، هانوی ب . راهنمایی در مدارس امروزه ترجمه شکوه نوایی نژاد ، انتشارات دانشسرای عالی ، تهران ، ۱۳۴۹ .
- ۲- استرانگ ، روث و موريس کلاین . راهنمایی در کلاس ، شامل اصول و روشهای راهنمایی و مشاوره ترجمه حسن پاشاشریفی - اشرف افشاری - علی اشرف درویشیان - چاپخانه بانگ بزرگانی ، ۱۳۴۹ .
- ۳- پاتوسن ماسی - اچ . مشاوره و راهنمایی در مدارس ، ترجمه یوسف اردبیلی ، دهخدا ، ۱۳۵۰ .
- ۴- شیخاوندی ، داور . تئوری راهنمایی و آموزش حرفه‌ای . نوشته مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی ، ۱۳۵۳ . *سازمان اسکانی و مطالعات فرهنگی*
- ۵- تقاضای نیروی انسانی در برنامه پنجم عمرانی کشور - سازمان برنامه ، ۱۳۵۳ .
- ۶- هفتمین کنفرانس ارزشیابی انقلاب آموزشی ، شهریور ۱۳۵۳ .
- ۷- برنامه پنجم عمرانی کشور (تجدید نظر شد)
- ۸- گزارش مربوط به داوطلبان و پذیرفته شدگان دانشگاه تهران - سال ۵۳-۱۳۵۲ .
- ۹- نشریات شماره ۱ تا ۹ دفتر برنامه‌ریزی آموزش راهنمایی تحصیلی .